

vy, napr. Caesar, Napoleon. Sú vyjadrením veľkosti ľudského ducha a dávnych cností, hlavne bojových.

Pri vecných symboloch sa tiež stretne s ustálenými symbolmi, napr. s mečom Marca Bruta, ktorý bol prekovaný na kosu (Na rumoch vekov), aj so symbolmi vytváranými ad hoc: *dajú ti dolomán za tú kabaničku* (Zverbovaný), kde sa symbolmi stali charakteristické prvky odevu husára a sedliaka.

* * *

Svoje básnické hľadanie pravdy Kráľ vyjadruje magickým rozprávkovým obrazom. V básni *Dvanásť slov* čítame verše: *No, chvála Bohu, našiel som, čo hľadal: / Tu je ten prúтик dávny, vychýrený. / Moc jeho veľká a sila jeho je: / Čoho sa dotkne, to hnedky ožije. / Tu je ten prúтик, oddám sa do spevu...* Čarovný prúтик vyjadruje univerzálny, absolútny spôsob zobrazenia skutočnosti, preniknutia do jej podstaty a zmyslu. Má postihnúť to *dačo tajno na tom širom svete* (Vysokourodenému pánovi, pánu Ďurkovi Košuthovi). Poznanie tajomstva je určené len vyvoleným, v rozprávke je na dosiahnutie cieľa potrebná vnímavosť a dobrota srdca, v citovanej Kráľovej básni čítame: *Nečulým srdciam svet je zatvorený*. Ten, kto chce odhaľovať tajomstvá, musí obstáť v skúške, musí vydržať pohľad personifikovaného tajomstva, ktorého sila sa koncentruje v oku a ktoré *keď druhým v oči sa podíva, / zľaknú sa vraciac: to sa nám len sníva* (c. d.). Znakom vyvolenosti hrdinu sú oči, ktoré vydržia pohľad tajomstva.

Ešte výraznejšiu podobu majú tieto obrazy v básni *Duma*. *Duma veľká tajného pokoja* ako cieľ snáh lyrického subjektu je personifikovaná do podoby magickej bytosti, ktorej sila je koncentrovaná v oku mesiaca. Zas je tu analógia s rozprávkou, keď hrdina musí podstúpiť skúšku: *Budeme sa merať očami, / jeden na druhého hľadiac. / Pozrieme si z oči v oči, / ja oko tvoje, mesiac*. Len ak sa hrdina nezľakne, môže vstúpiť do tajomstva dумы. Kráľova duma je vyjadrením poznania absolútna, ktoré nie je prístupné živému človeku. Stelesnená v mesačnom oku má hĺbku nekonečna.

Rovnako ako ľudské oko aj oko mesiaca je metaforycky charakterizované ohňom, napriek tomu je tu zásadný rozdiel. Ľudské oko naplňa plameň búrlivý, nepokojný, kým z mesačného nevidieť ani len *byľôčky, čo my zovieme, ľudského plameňa, je to plameň pokojný, nikdy nepohnutý*. Je to oheň, ktorý akoby splyval s pokojnou bezodnou vodou, je to *hlbina, ktorá pomaly leje blesky svoje tiché*.

Duma prináleží k pólu duchovna v štúrovskej opozícii ducha a predmetnosti. Rovnako ako u Heglovho ducha aj v *Kráľovej dume* sa dajú rozlíšiť tri jej podoby, subjektívna, objektívna a absolútna. V spomínanej básni *Duma* ide o dumu absolútnu. Báseň Slovenská duma prináša alegorizovaný obraz

dумы ako *holubičky sivokrielej*. Podoba holubice sa v nej prelína s podobou dievčiny, ktorá hovorí: *doviezli ma na kočiari, / sedka bola z britiev samých, / vetry boli pohončiar; / mládenci, sluhovia, družby – / moje mysle, moje túžby, / a koníky do výletu – / nádeja k rodu, ku svetlu*. V básni ide o objektívnu dumu, ťažko presadzovanú myšlienku slobody slovenského národa. Subjektívnu dumu ako myšlienku jednotlivca vyjadruje básnik obyčajne obrazom pohybu, ktorý je prudký a najčastejšie nekoordinovaný. Je výrazom vnútorného zmätku hrdinu: *a mysle behajú jak bublinky v hrnci* (Zverbovaný).

Hmotné Kráľ vždy podriaďuje duchovnému, prvotné je uňho v zmysle biblie slovo, ktoré je duchovným princípom: *najprv bolo Slovo v nebi u toho Všemohúceho* (K národom). Slovo je obrazne charakterizované svetlom, stále si udržiava funkciu, ktorú malo v prvý deň stvorenia, keď prinieslo svetlo a oddelilo ho od tmy. Slovo znamená svetlo: *Beda je v noci bez svetla / ako v krypte bývajúcim, / beda je ľudom bez slova / ako zvieratám žijúcim* (c. d.). Básnikov obrazný systém spája do synonymickej reťaze pojmy duch – slovo – svetlo.

Aj pieseň a povest' majú v sebe neobyčajnú mohutnosť slova, napr. *povest' rozliata po svete hlboká* (*Dvanásť slov*), a bývajú tiež obrazným vyjadrením vyššieho poznania: *Tajomstvo veľké pre srdce, pre ducha, / kto pieseň vyššiu v hlbine vyslúcha* (*Duma*).

Kráľ dobre pozná aj slovo, ktoré sa spreneverilo svojmu poslaniu. Takéto slovo potom zobrazuje metaforou mŕtveho tela, ktoré je obrazom vyprázdnenia obsahu slova. Ideálna zložka slova je vyjadrená obrazom duše: *Slovo vaše je už chladné, / slovom, ono už umrelo – / duša z neho vyletela, samé ostalo len telo* (K národom). Slovo ako nástroj manipulácie s ľuďmi odhaľuje Kráľ v *Zlobohovi* a v *Kliatbe a trápení*. Postava básnika v nich nemá posvätnú podobu hlásnika národa, báseň sa stáva kamuflážou, keď sa *Zloboh* obracia na poetov: *Vy z hnile paradís robte, / kaluž kvetami ozdobte* (*Zloboh*). Prekrúcanie skutočnosti je vyjadrované obraznými opozíciami: *bielo čiernym dokazujte, nech každý má hnileť za kvet* (c. d.).

Tak ako duchovné má svoje obrazné vyjadrenie v slove, hmotné je vyjadrované telom. Žitie, ktoré je orientované materiálne, je zobrazované symbolmi animálneho života: *Stajeň je jeho vlast' – válov je vyššia vlast', / reťaz spojuje tieto vlasti vedno* (*Úkazy*). Kráľ však uvádza do poézie aj nový, moderný symbol hmoty – stroj. Strojorob z básne *Kliatba a trápenie* trpí za to, že chcel povýšiť stroje nad ducha a cestu k nemu zahádzal *besnými strojami*. Symbol chrámu potom dostáva obraznú opozíciu vo fabrike. Tých, čo sa spustili *Boha*, básnik posielal: *chod'te od nás spánombohom / dakde do dákej fabriky* (*Reči génia*), *fabrikant bezbožný v chráme – / to sú len samé posmechy* (c. d.).

Duch a duša ako označenie ľudského vnútra, psychiky človeka, majú obraznú charakteristiku spojenú s ohňom a teplom, napr.: *Ej pokoj, pokoj, volňaj*